

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Pf. II. 20.617/2007/4. szám

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Debreceni Ítéltábla az előbb személyesen eljáró, majd a fellebbezési eljárás során Dr. Pályi Sándor ügyvéd (Jászberény, Nagytemplom u. 6.) által képviselt ... lakos felperesnek, az előbb személyesen eljáró, majd a fellebbezési eljárás során Dr. Slezák Sándor ügyvéd (Törökszentmiklós, Kossuth u. 147.) által képviselt I.rendű alperes neve ... lakos I. rendű és a Dr. Slezák Sándor ügyvéd (Törökszentmiklós, Kossuth u. 147.) által képviselt II.rendű alperes neve ... II. rendű alperesek ellen kártérítés iránt indított perében a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság 13. P. 20 176/2006/111. számú ítélete ellen a felperes által 115., az I. rendű alperes által 114., a II. rendű alperes által 113. sorszám alatt előterjesztett fellebbezések folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

ítéletet:

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érinti, fellebbezett részét helybenhagyja.

A peres felek maguk viselik a fellebbezési eljárási költségeiket.

Kötelezi az I. rendű alperest, hogy az államnak külön felhívásra térítsen meg 41 100 (Negyvenegyezer-egyszáz) forint fellebbezési illetéket.

Kötelezi a II. rendű alperest, hogy 8 nap alatt leletezés terhével rójon le az iratoknál 100 (Egyszáz) forint fellebbezési eljárási illetéket.

Ez ellen az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás:

A felperes 1999. áprilisában vette használatba a korábban termelőszövetkezeti tulajdonban volt ... külterületén található véderdő besorolású, erdő művelési ágú, 2,2 ha területű erdősávot, amelynek 70 %-ában japánakác, 15 %-ában kőris és egyéb fa, 15 %-ában akácfa volt található. A területre vonatkozó erdőgazdálkodási üzemterv még a korábbi tulajdonos részére készült, utoljára 1995. január 1-i kezdő időponttal 2004. december 31-ig terjedő hatállyal. Az abban foglaltak a felperes erdőgazdálkodására is irányadóak voltak. E szerint az üzemterv szerint a terület 2,3 ha nagyságú, mezővédő erdő rendeltetésű. Az üzemterv az erdőrészletre gyérítést írt elő. A felperes az erdőhatóság engedélyével kisebb mennyiségű, 1 m³ körüli fát 1999-ben kitermelt, nagyobb mértékű kitermelésre nem került sor.

Az erdőterület a ... Vízügyi Igazgatóság ...i Szakaszmérnökségének 10.10. belvízvédelmi szakaszán belvízöblözetben helyezkedik el. Árvízvédelmi készütség korábban csak ritkán volt elrendelve. 1998-ban azonban nagy mennyiségű csapadék hullott, mely az átlagost meghaladó emelkedést eredményezett 1999. végén, illetve 2000. tavaszán. Az árvíz-és belvízvédelmi helyzet súlyossága ezen időben az átlagot lényegesen meghaladó volt. A felperes tulajdonát képező erdő egy részét a víz szintén elöntötte, egyes területeit eltérő mértékben. A leginkább érintett rész a nyugati fél hektáros terület volt, de a per tárgyát képező más erdőrészen is a belvíz nagymértékű és a korábbi évekhez képest tartós volt. A faállomány erősen legyengült állapotba került. Ebben szerepet játszott a korábbi éveknél lényegesen nagyobb és tartósabb belvízhatás mellett az, hogy a belvízre japánakác az átlagnál érzékenyebb. A belvízhatás 2000. tavaszán folyamatosan csökkent, de 2000. április közepén a fákat terhelő károsító hatása még érvényesült. Ez azonban önmagában az állomány egészére kiterjedő, maradandó károsodást nem okozott, illetve nem okozott volna. Az erdő fáinak döntő többsége erősen legyengült, beteg állapotban volt, de a kipusztulásukat nem eredményezte.

2000. év tavaszán az átlagnál lényegesen korábban - legalább 2-4 héttel - indult meg a fák fejlődése, a vegetáció. 2000. április közepén a fákon rügyek, hajtások, kis levélkék jelentek meg. Az állomány egy részén a belvíz okozta hatás miatt kevesebb rügy és alvórügy volt található.

A felperes erdősávja szélén egy kismélységű árok, azt követően 6-8 m-es földút, majd amellet a II. rendű alperes búzatáblája húzódott végig a felperes erdősávjával szemben.

A búzatáblán a II. rendű alperes 2000. április 14-én az I. rendű alperessel vegyszeres gyomirtást végeztetett. A vegyszeres permetezéshez búza gyomirtása céljából Optika Trió szintetikus vegyszert használtak, a vegyszer szórhatósága szempontjából legnagyobb 2 liter/ha dózisban.

Az I. rendű alperes egyéni vállalkozó, aki évek óta használta (bérelte) a ... lajstromjelű ... típusú helikoptert, melynek üzembentartója az állami légi jármű lajstrom szerint ... Kft. volt. E légi jármű üzembentartási engedélye 2000. március 31-én lejárt, ezért felszállási

engedéllyel nem rendelkezett 2000. július 24-ig, amikor az engedélyt meghosszabbították. Az I. rendű alperes az üzemben tartási engedély hiánya és az ebből következő felszállási tilalom ellenére vállalta a vegyszeres permetezést. A permetezés idején a szélerősség méréséről sem ő, sem a II. rendű alperes képviselőjében a vegyszeres gyomirtást irányító **Z. J.** nem gondoskodott megfelelően, azt tapasztalati tények alapján állapították meg. A megállapítás azonban nem a felperes területétől 1 km-es távolságon belüli helyről, hanem kb. 2,5 km-es távolságról történt. A szélirányt pontosan nem ismert módon határozták meg. Az a permetezéskor a felperes erdősávja felé irányuló volt, ezért a védőtávolság 2 km volt. A búzatábla és a felperes erdeje közötti távolság azonban ennél kisebb, 6-8 m volt, ezért a perbeli időpontban a felperes erdeje mellett a permetezés nem lett volna elvégezhető. 2000. áprilisában az Optika Trió vegyszer kijuttatása légi jármű útján nem volt engedélyezett. Az I. rendű alperes és alkalmazottja, illetve a II. rendű alperes alkalmazottjai a repülési napló adatait kitöltötték, azt azonban **Z. J.** nem írta alá.

A helikopteres permetezés során a felperes erdejét átsodródás miatt, pontosan meg nem határozható, de olyan mennyiségű és töménységű vegyszer érte, amely károsító hatás kifejtésére alkalmas volt. A permetezéskor a fák döntő többsége rügyezett, a japánakác esetében ekkor már hajtások és 4-6 cm-es levélkék is megjelentek, és mivel a japánakác valamennyi részével - kivéve a kérges részeket - az Optika Trió vegyszer szintetikus hatóanyagát felszívja, s a mert a fák a belvíz miatt legyengült állapotban voltak, a fákra jutott vegyszer a fákra, döntően a japánakácokra a belvíz mellett újabb károsító, az állomány állapotát tovább gyengítő hatást váltott ki. A belvíz és a vegyszer együttes hatása következtében a fák leveleinek nagy része leszáradt, a faállomány állapota folyamatosan romlott. 2000. június-július hónapokban a legyengült fák a kipusztulás veszélyére utaló jeleket mutattak.

A felperes 2007. május 7. napján észlelte, hogy a fák levelei elszáradtak. Bejelentést tett a helyi jegyzőhöz, aki helyszíni szemle tartását rendelte el. Ezen **H. L.** a ... Növényvédelmi és Talajvédelmi Szolgálat felügyelője azt állapította meg, hogy a búzatábla gyomnövényzetében széles levelű, kétszikű gyomokon egyértelműen megállapítható volt a hormonhatású növényvédő szer hatása, a búzatábla és az út közötti útpadkán azonban nem. A felperes erdősávjában lévő japánakácok első hajtásai teljes mértékben leszáradtak, ám az idő múlására, a meteorológiai adatok hiányára figyelemmel csak feltételesen volt megállapítható, hogy ezt a gyomirtó szer okozta. A gyomirtó szer hatása mellett szólt, hogy a japánakác növényeken az egész tábla hosszában észlelhető volt a hajtások totális leszáradása. Megállapította a felügyelő azt is, hogy a vegyszeres permetezést végzők az erre vonatkozó szabályokat, a biztonsági sávot nem tartották be.

Mivel **Z. J.** a permetezési naplót és a repülési naplót nem tudta bemutatni, a felügyelő újabb vizsgálatot rendelt el, melyet 2000. május 19-én tartottak meg. A repülési napló bejegyzései alapján rögzítette ekkor, hogy a szélirány megállapítása 2-3 km-es távolságból történt, s az 200-210 fokos volt, olyan, amely a búzatáblára kijuttatott Optika Trió vegyszert a felperes erdősávjának irányába vihette. Megállapításra került, hogy ha a vegyszerezés időpontjában a japánakác hajtásai már megjelentek, a hajtások leszáradását okozhatta a gyomirtó szer. Mivel a felügyelő a japánakác növények fenológiai állapotára nyilatkozni nem tudott, indokoltnak látta erdészeti szakértő bevonását. A helyszíni szemlén

a II. rendű alperes képviselőjében jelenlévő **Z. J.** a vegyszer átszóródásának lehetőségét nem zárta ki.

2000. június 1-én **O. Zs.** erdészeti kárszakértő helyszíni szemlét tartott, majd 2000. június 8-án szakvéleményt készített a felperes erdejében bekövetkezett részleges erdőpusztulásról. Összességében az volt a megállapítása, hogy az erdősávot ugyan vegyszerhatás érte, azonban az erdő károsodását, illetve annak adott okát és veszélyét alapvetően a belvízzel kapcsolatos, illetve a hidrológiai viszonyokkal összefüggő okok eredményezték. Javasolta, hogy a felperes tegyen bejelentést az erdészeti hatóságnál a gyenge állapotú fák kivágása érdekében.

2000. június 19-én az Állami Erdészeti Szolgálat ...i Igazgatósága ...i Kirendeltségének illetékes erdőfelügyelője, **T. L.** helyszíni szemlét tartott, s az arról készült jegyzőkönyvben rögzítette, hogy egyértelműen látható, hogy ahol nem szórtak vegyszert a felperes területére - a kastély közelsége miatt -, ott a faállomány egészen más képet mutat, mint a vegyszerrel érintett területen. A terület zömén a káros hatások miatt az állomány olyan állapotba került, hogy további fenntartása az addigi módon nem célszerű, illetve nem gazdaságos szakmailag sem. Rögzítette, hogy az állomány az üzemtervben 7 év múlva lett volna vágásérett. A faállományban mutatkozó tünetek a teljes faállományt veszélyeztetni látszottak.

Az erdőrészletre üzemtervtől eltérő véghasználati kérelem lett benyújtva azzal, hogy az erdő felújítását végre kell hajtani.

A felperes hivatkozva arra, hogy az alperesek által végzett vegyszeres gyomirtás és a belvíz közös hatására az erdőrészt kipusztult, a fák kivágásának engedélyezését kérte, figyelemmel arra is, hogy az erdő 30 %-át ellopták, másrészt gombakár és egyéb veszélyeztetni a meglévő állomány későbbi hasznosíthatóságát. A 2000. június 19-én kelt kérelmet az Állami Erdészeti Szolgálat véleményezte 2000. július 17-én, megállapítva, hogy az állomány „elpusztult” (aszály, belvíz, vegyszer), s mivel az erdő felújítandó, ezért a módosított üzemterv elfogadását javasolta. Egy más határozatában engedélyezte az üzemterv módosítását, amely az erdőterület tarvágásának engedélyezését jelentette.

A felperes 2000. július végén, és augusztus hónapban a teljes 2,3 ha nagyságú erdőterületet kivágta. A kitermelt fa mennyisége 385 m³ volt. A felperes az erdőterület nyugati részének figyelmen kívül hagyásával - amely terület utóbb 0,5 ha nagyságban leválasztásra került az erdőterületről, - 1 670 000 Ft értékű fát termelt le, a kitermelési költsége 877 000 Ft volt. Szakszerű kitermelés esetén 1 414 354 Ft hasznót érhetett volna el. A felperesnek a kitermelés miatt erdőfenntartási járulékfizetési kötelezettsége keletkezett, amelynek összegét az Erdészeti Szolgálat 320 00 Ft-ban állapította meg.

A felperes erdősávjában lévő fák 2000. és 2004. között a 0,5 ha-os területet leszámítva, kisarjadtak.

Az Állami Erdészeti Szolgálat erdőmérnökének, B. G-nek a közreműködésével készült el a 2004. évi erdőgazdálkodási terv erdőfelújításra, illetve üzemtervtől eltérő tevékenységre. E

terv mellékletében a felperes az erdő-felújítási munkák keretében azt kérte, hogy a korábbi 2,3 ha-os terület 1,8 illetve 0,5 ha-os területre kerüljön leválasztásra, s a két terület eltérő módon felújításra. A perbeli 1,8 ha-os területre a sarjztatásos felújítást kérte, utalva arra, hogy ezen a faállomány már megsarjadt. A terület megosztása a kérelemnek megfelelően megtörtént. A hatóság 2004. április 22-én engedélyezte a sarjztatásos felújítást. A felperest jelenleg az 1,8 ha-os erdőben további kötelezettség nem terheli.

A felperes erdőállományának üzemideje 2006. január 1-én járt volna le, az erdőállomány ekkor érte volna el az 50 éves kort, és vált volna lehetővé, hogy a véghasználat keretében a tulajdonos azt a szükséges engedélyekkel teljes egészében hasznosítsa. Az időközben 2005. január 1-én életbelépett új körzeti erdőterv már 2005-től lehetővé tette volna 2014-ig évig azt, hogy a véghasználatot a felperes saját döntésétől függő időpontban foganatosítsa az arra a tárgyévra vonatkozó külön eljárásban jóváhagyott éves erdőgazdálkodási terv alapján.

A 2000. évi kitermelést követően a perbeli területen lévő fák értékében és ezáltal a kitermelhető és kitermelt fajlagos haszon tekintetében 2000-2005. években lényeges változás nem következett be. A 2000. évben kitermelt 385 m³ famennyiségnek 89 %-a, azaz 342,65 m³ került kitermelésre az 1,8 ha-os perbeli területről. E terület üzemtervi fatömege 2000. május 1-én 518,8 m³ volt, a kitermelt mennyiség az üzemtervi mennyiségi 66,5 %-a volt. Ha az egészségügyi tarvágásra 2000. évben nem került volna sor, abban az esetben a felperes 2006. évben 426,29 m³ élőfát tudott volna kitermelni, figyelemmel a folyónövedékre és a bekövetkező veszteségekre is. A 2006. évi kitermelés esetén az árbevétele 426,29 m³ figyelembe vételével 12,691 Ft/m³ árral számolva 5 410 005 Ft lett volna. Költségként a 320 000 Ft-os erdőhasználati jutalékkal együtt 1 379 096 Ft merült volna fel. A két összeg különbözeteként a felperes 4 039 909 Ft hasznót érhetett volna el. 2000. évben azonban hozzájutott az erdőből elérhető haszonérték egy részéhez. Ennek összege kellően gondos eljárás esetén 1 414 354 Ft lett volna. A különbözet így 2 616 555 Ft. A felperes azért, hogy az üzemterv szerinti véghasználat lehetősége, azaz 2006. előtt már 2000-ben hozzájutott az erdő hasznosításáról eredő vagyoni értékhez, figyelemmel a korábbi élet-és értékviszonyokra, a vagyoni érték felhasználásának, hasznosításának lehetőségeire, a kockázat körének kiesésére, a felperes erdőgazdálkodással kapcsolatos tevékenységeire és lehetőségeire, a kárszámítás tényeire, 905 996 Ft vagyoni előnyre tett szert. Ezen összegnek a 2 616 505 Ft vagyoni hátrányba történő beszámítása folytán a felperest a 2000. évi tarvágás szükségessége és bekövetkezése miatt ért vagyoni hátrány 1 710 559 Ft.

Az alperesek károkozó magatartása a bekövetkezett összes és meg nem térült kár 40 %-ával áll okozati összefüggésben, s ennek összege 684 224 Ft.

A felperes 2003. április 28-án terjesztett elő keresetet az I. rendű alperessel szemben, s 14 275 000 Ft kára és ennek a károkozás időpontjától esedékes kamatai megfizetésére kérte kötelezni. Keresetét az eljárás során többször módosította, részben a beszerzett szakértői véleményekre is figyelemmel, s a perben korábban beavatkozóként eljáró II. rendű alperes perbeállítását követően az alpereseket egyetemlegesen kérte kötelezni kárának megtérítésére. Nem vitatta, hogy az őt ért kár részben a belvíz hatása miatt következett be, ennek

mértékét 50 %-ban határozta meg, így végül is az alperesek által megtérítendő kárának összegét 1 938 558 Ft-ban jelölte meg. A tőkeösszeg után 2005. január 1-től igényelte kamat megtérítését.

Az I. rendű alperes ellenkérelmében elsődlegesen a kereset elutasítását kérte. Nem vitatta azt, hogy a vegyszeres permetezést mint egyéni vállalkozó helikopterrel elvégezte, azzal védekezett azonban, hogy a szakmai szabályokat a gyakorlatban kialakult szempontok szerint betartotta, s a felperes erdejét olyan mennyiségű vegyszer nem érthette, amely önmagában azok kipusztulását okozhatta volna. Állította, hogy a felperest valójában kár nem is érte, mivel azáltal, hogy tarvágást kellett végezni, a felperes öt évvel korábban hozzájutott ahhoz az értékhez, amelyhez egyébként csak később jutott volna hozzá. Álláspontja szerint ha a vegyszeres permetezés közre is hatott esetleg a felperest ért kár bekövetkeztében, annak mértéke csak minimális lehetett. Másodlagos kérelmében - csatlakozva a II. rendű alperes nyilatkozatához - lehetőséget látott a kármegosztásra, de megítélése szerint a szakértő álláspontjával szemben ez esetben is a II. rendű alperessel egyetemlegesen legfeljebb a kár 10-30 %-ának erejéig tartozhat felelősséggel.

A II. rendű alperes elsődlegesen a kereset elutasítását kérte. Vitatta, hogy értékelhető mennyiségű vegyszer szóródott volna a felperes erdejére, s emiatt kellett elrendelni az erdő tarvágását. Utalt a növényvédelmi szakértő állásfoglalására, mely szerint a vegyszer önmagában nem okozhatta a felperes erdejének károsodását, a faállomány olymértékű gyengülését, mely az erdő tarvágását indokolta volna. Másodlagos ellenkérelmében nem ellenezte az I. rendű alperessel egyetemleges marasztalását, ám hivatkozott arra is, hogy a felperest kár nem érte. Az I. rendű alperessel egyezően állította, hogy a felperes erdeje a belvíztől olyan rossz állapotban volt, amely önmagában is indokolhatta a tarvágás elrendelését. Felelősségének esetleges megállapítása esetén a közrehatás arányát legfeljebb 10-15 %-ban ismerte el.

Az elsőfokú bíróság ítéletében kötelezte az alpereseket, hogy egyetemlegesen fizessenek meg a felperesnek 684 224 Ft-ot, ennek 2007. január 1-től járó kamatait, 27 440 Ft részperkötséget, valamint az I. rendű alperes további 66 300 Ft részperkötséget, ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Kötelezte az alpereseket, hogy az államnak térítsenek meg felhívásra egyetemlegesen 27 187 Ft költséget és 41 053 Ft le nem rótt illetéket. Kimondta, hogy a további állam által előlegezett költséget, illetve 815 447 Ft illetéket az állam visel.

Kifejtette, hogy a perbeli jogvita elbírálásánál a veszélyes üzem működéséből eredő károk megtérítésére vonatkozó, a Ptk. 345. §-ában megfogalmazott szabályok az irányadók. Az I. rendű alperessel kapcsolatban kiemelte, hogy noha a nyilvántartás szerint nem ő volt a helikopter tulajdonosa, s üzembentartója sem, a használat időpontjában a légi jármű nem rendelkezett üzembentartási engedéllyel, így annak használata a jogszabályok szerint nem lett volna lehetséges. Azzal, hogy az I. rendű alperes a helikoptert mégis használta, úgy, hogy nem bizonyította, hogy a tulajdonos vagy a lajstrom szerinti üzembentartó ahhoz hozzájárult, lehetővé vált üzembentartói minőségének megállapítása. Megjegyezte, hogy az I. rendű alperesnek az a magatartása, hogy engedéllyel nem rendelkező légi járművet használt veszélyes tevékenység folytatására, továbbá, hogy a légi járművel történő

vegyszeres permetezés jogszabályi rendelkezéseit megszegte, légi járművel ki nem juttatható vegyszert permetezett szét, a Ptk. 339. § (1) bekezdése szerinti felelősségét is megalapozta volna. A többszörös szabályszegések miatt az alperesek felróhatóságát megállapíthatónak találta: A II. rendű alperes olyan vegyszer légi úton történő kijuttatásával bízta meg az I. rendű alperest, amely nem volt engedélyezett. Erről az I. rendű alperesnek is tudnia kellett. Az I. rendű alperes, illetve **Z. J.** azon nyilatkozata, illetve vallomása, hogy a jogszabályok betartása esetén a légi járművel való permetezés nem nagyon lett volna lehetséges, az alperesek hátrányára volt értékelhető. Az alperesek teljesen figyelmen kívül hagyták a védőtávolságot, a szélerősséget, és a szélirányt nem a permetezéssel érintett perbeli terület 1 000 m-es körzetében mérték, hanem attól mintegy 2 500 m-re, s a repülési napló aláírása sem történt meg.

Rámutatott, s részletezte, hogy a felperes által előadott indokok, s a bíróság által megállapított tények elfogadhatóvá tették, hogy a felperes az általa hivatkozott károkozó magatartás után közel 3 év múlva indította meg a pert.

A bizonyítékok mérlegelése során abból indult ki, hogy a perbeli erdő átlagos, ám belvízzel veszélyeztetett területen elhelyezkedő erdő volt, melyet 2000. évet megelőzően nagymértékű belvízhatás nem ért. A viszonylag mélyebb fekvésű ingatlan azonban nagyobb mértékben ki volt téve a talajvíz, belvíz hatásának, s az 1999-2000. évi belvíz igen nagymértékben kihatott a perbeli erdő fájának állapotára, azokra állapotgyengítő hatást fejtett ki: nemcsak fejlődésüket befolyásolta, hanem a fák befulladását is eredményezhette, s veszélyeztette az erdőállomány egészét. Annak vizsgálatakor azonban, hogy a belvíz önmagában ténylegesen milyen hatást eredményezett már a permetezést megelőzően, s azt követően is, nem volt mellőzhető a vegyszerhatás vizsgálata sem, hiszen a két lehetséges hatás időben részben egybe esett. A vegyszeres permetezésnek, a vegyszer hatásának felismerését és a következmények vizsgálatát a kései észlelés azonban nem csupán megnehezítette, hanem a laboratóriumi vizsgálati lehetőségeket lehetetlenné is tette. A vegyszer hatásának szempontjából döntő tényezőként vizsgálta az erdőállomány fájának permetezéskori fenológiai állapotát. Az e körben rendelkezésre álló bizonyítékok alapján azt állapította meg, hogy a vegetáció 2-4 héttel korábban beindult a szokásosnál, a vegyszeres permetezés idején a rügyek, rügycsúcsok, a hajtáskezdemények, hajtások és levelek már megjelentek a felperes állományának fáján, még ha lombkoronát nem is eredményeztek. Ezek a részek a hormonhatású, perbeli vegyszer felszívódását képesek voltak biztosítani. (**O. Zs.**, **H. L.**, **F. J.**, **T. L.** megállapításai, véleményei.) Azt jelentette ez, hogy a belvítől szorongatott és a belvíz hatásától pontosan meg nem állapítható mértékben legyengült, megújulni kevésbé képes fák fenológiai állapota olyan előrehaladott volt, hogy további károsító hatást szenvedhettek akkor, ha az alperesek által alkalmazott vegyszer átszóródott az erdő területére.

Vizsgálta, hogy valójában szóródott-e vegyszer a felperes erdejébe, s azt állapította meg, hogy ennek lehetőségét a növényvédelmi hatósági eljárás során 2000. májusában soha, senki nem zárta ki. Ennek megtörténtét **Z. J.**, I. rendű alperes neve, **T. L.**, **O. Zs.**, illetve **F. J.** nyilatkozata alapján is meg lehetett állapítani.

A vegyszer lehetséges hatásaival és a következmények vizsgálatával kapcsolatban kiemelte, hogy egészséges erdőállomány esetén sem kizárt az, hogy az alperesek által alkalmazott hormonhatású vegyszer, amely különösen veszélyes a kétszikű pillangós növényekre, súlyos, maradandó, vagy akár kipusztulást eredményező hatást okozzon. A perbeli esetben azonban nem egy egészséges erdőállományt ért a vegyszer, s nem önmagában a vegyszer hatását kellett vizsgálni, hanem a belvíz hatásával együttes hatását. Dr. B. T. szakértő kiegészítő véleményét elfogadva hangsúlyozta, hogy a vegyszer hatása más a beteg - és később kellő indokkal tarvágásra ítélt - állomány esetében, mint egy egészséges állomány esetében. A belvizesedés hatására a fák legyengülnek, megújuló képességük minimális, vagy egyáltalán nincs, ez esetben a hormonhatású gyomirtók csak egy utolsó lökést adnak a fa pusztulásának. A szakértő szakmai álláspontja az volt, hogy nem bizonyítható a vegyszer által okozott kár, de ugyanez volt elmondható a belvíz hatásáról is, ám ezek a megállapítások a 2005. évi sarjztatásos állomány biológiai fejlettségi állapotára vonatkoztak, s azon alapuló értékelések voltak. A szakértő megállapította a 2000. évi lombkárosodást, illetve azt, hogy az erdőállomány biológiai értelemben is károsodott, azonban maradandó károsodást nem szenvedett, amely a sarjadás bekövetkezéséből következtethető. Megállapította, hogy a kialakult állapot az idő előtti véghasználatot indokolhatta. Ez pedig az erdőgazdálkodás szempontjából - figyelemmel a sarjztatásos felújítás eredményes tényére is, - a felperes számára hátrányként, kárként jelentkezett. A bizonyítékok mérlegelése alapján azt állapította meg, hogy az alperesek által végzett permetezéskor a felperes erdejére, annak egészére vegyszer szóródott át, a vegyszer, bár pontosan meg nem állapítható mennyiségű, de a belvíztől erősen legyengült állapotú erdő fáiban többlethatást eredményezett, és a belvíz hatásával együttesen olyan változást eredményezett, amely miatt az arra jogosult hatóság az egészségügyi tarvágást elrendelte. A bizonyítékok összességükben a tarvágás elrendeléséhez vezető okok között az átszóródott vegyszer érdemi, tényleges hatását igazolták. Ezekkel szemben az alperesekre hárult volna olyan bizonyítékok beszerzése, amely a vegyszer hatását kizárta volna, ilyen jellegű bizonyítási kérelmet azonban az alperesek elő sem terjesztettek.

A károsító hatások elsődleges következménye, amely a felperesnek a perben érvényesített - és Dr. B. T. szakértő által számított - kárát megalapozta, az egészségügyi tarvágás elrendelése volt. Ez az erdőgazdálkodás folyamatát megszakítva az üzemidő előtti vágásra kényszerítette a felperest, ez által a faállományt évekkal korábban kellett kitermelnie, mint a rendes gazdálkodás keretei között kellett volna. A felperes erdőállománya 2000. júniusában olyan legyengült, a vegyszerhatásra, a belvízhatásra utaló tüneteket mutató állapotba került, amely alapján szakmai szempontból reálisan lehetett számolni azzal, hogy a faállomány teljes, vagy olyan mértékű pusztulása következhet be, amelynek megelőzése nemcsak a felperesi, hanem a jogszabály szerint érvényesített érdekek védelmezése céljából is az egészségügyi tarvágás elrendelésével volt elérhető. E vonatkozásban nem tulajdonított döntő jelentőséget annak, hogy a felperes maga is kezdeményezte a tarvágás elrendelését, mivel a tarvágás nem a felperesi kérelem, hanem a jogszabályi feltételek fennállása, az állomány állapota miatt kármegelőző, kizárólag a hatóság döntésén alapuló intézkedésként került elrendelésre.

Megjegyezte, hogy ugyan a kártérítés esetén általában a kár bekövetkezésekor értékét kell alapul venni a kármeghatározás szempontjából, a kártérítés azonban arra irányul, hogy a károsultat ért teljes vagyoni hátrány megtérítésre kerüljön. A felperes érdejének üzemterv szerinti véghasználata 2006. évben következett volna be, amely azt jelenti, hogy az erdő kitermelése megkötöttség nélkül ekkor vált volna lehetségessé, illetve ekkora volt tervezhető, ha a felperes nem került volna részben az alperesek kirívóan jogellenes magatartása miatt abba a helyzetbe, hogy 2000. évben meglévő faállományát tarvágás útján ki kelljen termelni. A felperes tehát mindenképpen elesett a 2006. évi, azaz az eredeti véghasználati időpont szerinti kitermelés lehetőségétől. A felperesnek 2006. évi véghasználat esetén is lehetősége lett volna a sarjztatásos felújításra, viselve annak előnyeit és hátrányait, ezért az újratelepítéssel kapcsolatos szabályok megszegése miatt a kárenyhítési kötelezettség megszegése a felperes részéről nem volt megállapítható. A kár összegének meghatározásakor Dr. B. T. szakértői véleményéből indult ki, de az abban foglalt adatokat az egyéb bizonyítékokkal mérlegelve értékelve. Az üzemtervi adatok szerint a 2000. január 1-i fatömeg $518,8 \text{ m}^3$ volt. A 2000. július-augusztus hónapokban kitermelt famennyiség 385 m^3 volt, ez azonban az egész $2,3 \text{ ha}$ -os területről került kitermelésre. Ennek figyelembe vételével a perbeli $1,8 \text{ ha}$ -os területről kitermelt fa mennyisége $342,65 \text{ m}^3$ volt, azaz az üzemtervi mennyiség $66,05 \%$ -a. Ez a tény a későbbi növekmény számítását, és a 2006. évi kitermelhető mennyiség megállapítását is befolyásolta, s így a 2000. évet követő növekmény nem az üzemterv szerinti $21,1 \text{ m}^3$, hanem csak $13,94 \text{ m}^3$ volt, míg a 2006. évben rendelkezésre álló famennyiség emiatt $426,29 \text{ m}^3$.

Ennek figyelembe vételével a 2006. évre meghatározott $5\,410\,005 \text{ Ft}$ árbevétellel szemben $1\,379\,096 \text{ Ft}$ költség áll, így a felperes haszna $4\,030\,909 \text{ Ft}$ lett volna, ha nem kényszerül 2000. évben különböző okok miatt kitermelni a faállományát. Tekintettel arra, hogy a 2000. évi kitermelés során már volt eredménye az erdő tarvágásának, s annak során haszonhoz is jutott, a szakvélemény alapján ezt figyelembe kellett venni $1\,414\,354 \text{ Ft}$ -ban, s ezt levonva a 2006-ban elérhető eredményből $2\,616\,555 \text{ Ft}$ az az összeg, mely a felperesnél kárként jelentkezik. Kárcsökkentő tényezőként - elfogadva az alperesek érvelését - figyelembe vette azt az értéket, amelyhez a felperes a tarvágás következtében már 2000. évben hozzájutott, s ezen $1\,414\,354 \text{ Ft}$ -os összeg után az ügyleti kamattal azonos mértékű kamatot számolt el, mint a felperes javára jelentkező vagyoni előnyt, $905\,996 \text{ Ft}$ összegben. Így a felperes tényleges kára $1\,710\,559 \text{ Ft}$. Tekintettel arra, hogy e kár több ok eredményeként következett be, s az alperesek nem tartoznak helytállni a belvízhatás következtében előállott kárért, kármegosztást tartott indokoltnak. Figyelembe vette Dr. B. T. szakvéleményét, mely szerint szakértői módszerekkel egyértelműen és megbízhatóan nem volt elkülöníthető a két hatás aránya, mint ahogy nem volt megállapítható az sem, hogy kizárólag az egyik vagy másik hatás - önmagában - okozta a tarvágás elrendelését. Értékelte, hogy **O. Zs.** növényvédelmi szakértő már alapszakvéleményében megállapította a két tényező közös hatását, s azok közül a belvítét nagyobb mértékben vette figyelembe. Ilyen tartalmú és jellegű következtetések levonását indokolta R. M. és B. G. tanú vallomása is. Tekintettel volt arra, hogy a felperes a 2004. évi felújítási tervben szereplő kötelezettségének nem tett eleget, mint ahogyan a 2000. évben bekövetkezett véghasználat utáni felújítási kötelezettségét is csak bírságok kiszabása után a 2004. évi engedélyezett sarjztatásos módszerrel, késedelmesen teljesítette. A kármegosztás arányát e szempontok alapján a felperesre terhesebben $60:40 \%$ -ban

határozta meg, s így 684 224 Ft megfizetésére kötelezte egyetemlegesen az alpereseket. Mivel a kár összegét a 2006. évi árvízszonyok figyelembe vételével számolta ki, a kamatfizetés kezdő időpontját 2007. január 1-ben határozta meg.

A nagyobb részt a felperes, kisebb részt a II. rendű alperes által előlegezett szakértői költségből, illetve a II. rendű alperes képviselőjének munkadíjából álló perköltség viseléséről a Pp. 81. §-ának (1) bekezdése alapján döntött, annak figyelembe vételével, hogy a jogalap tekintetében a felperes lett pernyertes, emiatt azt találta indokoltnak, hogy az alperesek nagyobb mértékben viseljék a perköltséget, mint azt a számszaki arány alapján viselniük kellene. A költségviselés arányát 70:30 %-ban határozta meg, s ilyen arányban rendelkezett a felperes részére engedélyezett személyes költségmentességre tekintettel az állam által előlegezett szakértői költség és a kereseti illeték viseléséről is.

A felperes fellebbezésében az elsőfokú ítélet megváltoztatását, a kármegosztás mértékének az alperesekre terhesebb 20:80 %-os arányának alkalmazásával a marasztalási összeg 1 368 447 Ft-ra történő felemelését, az alperesek 1 000 000 Ft nem vagyoni kár megtérítésére való kötelezését és az alpereseknek a perköltség 80 %-ában történő marasztalását kérte. A megyei bíróság kárszámítását, az alkalmazott módszereket, a szakértői vélemények ténymegállapításait, számszaki adatait elfogadta. Kifogásolta azonban, hogy az elsőfokú bíróság nem értékelte megfelelő súllyal az alperesek súlyosan gondatlan és kötelességszegő magatartását, vitatta a szakértők és az alperesek azon állítását, hogy a talajvíz és a felszíni vizek szintje tartósan találkozott és az így kialakult belvizes állapot miatt az erdőterület helyrehozhatatlanul károsodott volna, s ez a károsodása tekintetében 60 %-os közrehatást eredményezett volna. Álláspontja szerint alaptalanul hivatkoztak az alperesek arra, hogy vegyszeres behatás nélkül is kipusztult volna az erdő, hiszen a belvíz miatt kialakult átmeneti gyengeség, betegség ellenére is sarjadni kezdett, megindult a vegetáció, s pontosan ez okozta az erdő pusztulását. Az erdő egyébként életképes maradt, a tarvágás után 3-4 évvel sarjztatással meg lehetett oldani az újraterelítést, azaz a belvíz nem tehetett maradandó kárt benne.

Az I. rendű alperes fellebbezésében elsődlegesen az ítélet megváltoztatását, a kereset elutasítását kérte. Abban az esetben, ha az ítéltábla osztaná a megyei bíróság jogalapra vonatkozó döntését, másodlagosan a II. rendű alperes beadványaiban kifejtett számítási móddal meghatározott kártérítés összegére kérte a marasztalás leszállítását. Indokolatlanul késedelmesnek vélte azt, hogy a felperes a per megindításával négy esztendő várta. Rámutatott, hogy az erdő kivágását nem rendelték el, hanem azt a felperes kifejezett kérésére engedélyezte az erdészeti hatóság.

A II. rendű alperes fellebbezésében elsődlegesen az ítélet megváltoztatását, a kereset elutasítását kérte, másodlagosan fellebbezési kérelme ugyanaz volt, mint az I. rendű alperesé, azaz a marasztalás összegének 173 376 Ft-ra történő leszállítása. Kérte az elsőfokú ítélet költség viselésére vonatkozó rendelkezésének megváltoztatását is, mert az álláspontja szerint nem a pernyertesség-pervesztesség arányához igazodik. Kifejtette, hogy a helyesen megállapított tényállásból téves következtetést vont le a megyei bíróság, mert a felperes erdejének fái nem pusztultak ki, töről sarjztatathatók lettek, ami azt támasztja alá, hogy a kár nem vegyszerhatás eredményeként állt elől. Véleménye szerint ha a

permetezés lett volna a károsodás oka, a búzatábla és a fasor közötti rész is károsodott volna, a fák gyökerestől pusztultak volna ki, s nem lett volna lehetséges a tőről való sarjztatás.

Az ítéletábla az elsőfokú bíróság ítéletének a keresetet 1 368 447 Ft-ot meghaladó részében elutasító rendelkezését, ezt vitató fellebbezési kérelem hiányában, nem érintette a Pp. 253. §-ának (3) bekezdésében írtakra tekintettel.

A fellebbezéseket nem találta alaposnak.

Az elsőfokú bíróság a széles körben lefolytatott bizonyítási eljárást követően a bizonyítékok Pp. 206. §-a szerinti okszerű mérlegelésével helyesen állapította meg a tényállást, abból megalapozott következtetéseket levonva helytálló döntést hozott. Határozatát a jogszabályok pontos megjelölésével, kimerítően, minden részletre kiterjedően megindokolta, azzal az ítéletábla minden tekintetben egyetért, ezért az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése és 254. §-ának (3) bekezdése alapján helyes indokaira tekintettel helybenhagyta.

A fellebbezésekben mindhárom fél lényegében az elsőfokú eljárás során már előterjesztett álláspontját ismételte meg, így az ítéletábla ezen érvelésekkel kapcsolatban csupán utal az elsőfokú bíróság indokolásában kifejtettekre, azt részleteiben megismételni nem kívánja.

A megyei bíróság az ítélete 18-20. oldalán kifejtette, hogy miként értékelte az alperesek - a felperes fellebbezésében felsorolt - súlyosan gondatlan és kötelességszegő magatartását.

Az elsőfokú bíróság nem tette magáévá az alperesek azon védekezését, hogy a belvizes állapot miatt az erdőterület helyrehozhatatlanul károsodott volna, annak a károkozásban játszott szerepét az ítélet 21-22. oldalán értékelte, s az ítélet 35. oldalán Dr. B. T. szakértő szakvéleményére utalva kifejtette, hogy az erdő megfelelő újrasarjadása nyilvánvalóan kizárt azt, hogy a belvíz önmagában az állomány pusztulását okozta volna, mint ahogy kizárta azt is, hogy a vegyszer okozott volna ilyen hatást a rá jellemző tünetekkel, hiszen a közös hatás sem eredményezte az erdő biológiai jellegű kipusztulását, s azt állapította meg, hogy a két hatás együttesen eredményezett olyan változást, amely miatt az arra jogosult hatóság az egészségügyi tarvágást elrendelte.

Az ítélete 20. oldalán megindokolta azt is, hogy miként értékelte azt az I. rendű alperes által a fellebbezésben kifogásolt tény, hogy a felperes a károsodás bekövetkezte után 3 évvel indította meg a pert.

A tarvágás elrendelésével kapcsolatban az ítélet 37. oldalán részletezte, hogy azt a hatóság nem a felperes kérésére, hanem a jogszabályi feltételek fennállása, az állomány állapota miatt, kármegelőzés céljából rendelte el.

A felperes fellebbezése folytán az ítéletábla az előzőekben kitért arra a II. rendű alperes fellebbezésében is hangsúlyozott körülményre, hogy az elsőfokú bíróság ítéletében részletesen megindokolta, hogy a kár bekövetkeztében közreható tényezők hatását hogyan

értékelte. Azt is kiemelte, hogy azt, hogy egy-egy közreható tényező önállóan milyen hatást váltott volna ki, nem lehetett megállapítani, mert a bekövetkezett károsodást a két tényező együttesen okozta.

A kármegosztás arányával kapcsolatban az ítélet 46-47. oldalán fejtette ki az ítéletábra által is megalapozottnak, helytállónak ítélt érvelését.

A perköltség viselésével összefüggésben a határozat 48-49. oldala tartalmazza a megyei bíróság jogszabálynak, bírói gyakorlatnak megfelelő helyes álláspontját.

A felperes eredeti keresetében 2 000 000 Ft "eszmei kár" megtérítését is kérte az akkor még egyedül perben álló I. rendű alperestől. A P. 20 604/2005/4. számú jegyzőkönyv tanúsága szerint e követelését nem tartotta fenn, s azt a későbbiekben sem kívánta érvényesíteni. Fellebbezésében 1 000 000 Ft nem vagyoni kára megtérítésére is kérte kötelezni az alpereseket. Azon „érdeksérelem” miatt, hogy „már a per felemlítése, vagy az egykori erdőm helyének látványa is szorongással, szomorúsággal tölt el”. A másodfokú bíróság álláspontja szerint ez a fellebbezésben előterjesztett igény nem tekinthető a kártérítés felemelésére irányuló keresetfelemelésnek, hanem az már a Pp. 247. § (1) bekezdésében írt keresetváltoztatás tilalma alá tartozó igény. Bár a jogcím lényegében ugyanaz, - a kártérítés, - a követelés ténybeli alapja más, ugyanis a nem vagyoni kár érvényesítéséhez az elsőfokú eljárásban előadottakon túl más, újabb ténykörülmények is szükségesek. Márpedig annak az elbírálásánál, hogy a keresetváltoztatás megengedett-e a másodfokú eljárásban, abból kell kiindulni, hogy a keresetváltoztatás eredményezi-e a követelés jogi és ténybeli alapjának megváltoztatását is. Ezért az ítéletábra érdemben nem foglalkozott a felperes fellebbezésében előterjesztett nem vagyoni kárigényével.

Valamennyi fellebbezésben a vitatott érték azonos, 684 224 Ft volt, s mivel mindhárom alaptalannak bizonyult, az ítéletábra akként rendelkezett a Pp. 81. §-ának (1) bekezdése alapján, hogy mindegyik fél maga viseli a saját költségét.

A felperes személyes költségmentessége folytán le nem rótt fellebbezési illetéket a 6/1986. (VI. 26.) IM. sz. rendelet (a továbbiakban: R.) 14. §-a alapján az állam viseli. Az I. rendű alperes személyes illeték-feljegyzési joga folytán le nem rótt fellebbezési illetéket a fellebbezés eredménytelensége miatt köteles megtéríteni az állam javára az R. 13. §-ának (2) bekezdése alapján. Észlelte az ítéletábra, hogy a II. rendű alperes fellebbezésére 41 000 Ft illetéket rótt le, a hiányzó 100 Ft-ot leletezés terhével 8 napon belül kell pótolnia.

Az ítéletábra a fellebbezést a Pp. 256/A § (1) bekezdés f) pontja alapján bírálta el tárgyaláson kívül.

D e b r e c e n, 2008. február hó 13.

Dr. Csiki Péter sk. a tanács elnöke, Dr. Veszprémy Zoltán sk. előadó bíró, Szabóné dr. Bélteky Erzsébet sk. bíró

A kiadmány hitelül:

tisztviselő